Milan GLAVAŠ
Hrvatsko šumarsko društvo
glavas@sumfak.hr

RASADNIK UKRASNOGA BILJA „P&B HORTIKULTURA“ I BONSAI ZBIRKA NA OTOKU KRKU

UVOD

Hrvratsko društvo biljne zaštite od 12. do 14. rujna 2013. organiziralo je stručno-turističku ekskurziju na otok Krk. Posljednjega dana, tj. 14. rujna sudionici ekskurzije boravili su u rasadniku P&B Hortikultura u kojm je smještena i zbirka bonsai biljaka. S obzirom na iznimno ugodan doživljaj u tom objektu i posebno zanimanje svih sudionika za ukrasne biljke i bogatu zbirku bonsai primjeraka daje se prikaz o objektu i njegovim vlasnicima. Rasadnik ukrasnoga bilja pod nazivom P&B Hortikultura zajedno s bonsai zbirkom nalazi se na otoku Krku uz državu cestu 102 oko 16 km od Krčkog mosta u pravcu prema unutrašnjosti otoka, u mjestu Sveti Vid, koje je smješteno između Njivica i Malinske. Rasadnik je utemeljen 2004. godine. Vlasnica je rasadnika Blaženka Vrgoč, dipl. inž. šumarstva, a vlasnik bonsai zbirke je njen suprug dr. sc. Petar Vrgoč, također dipl. inž. šumarstva. U daljnjem tekstu iznose se činjenice važne za rasadnik, a potom one koje su važne za bonsai biljke.

Rasadnik ukrasnoga bilja R&B Hortikultura

Blaženka Vrgoč (rođena Ivezić) diplomirala je 1989. godine na Šumarskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. U početku stručnih poslova radila je na uređenju i održavanju zelenih površina hotelskog naselja na Krku. Zatim je (2004.) otvorila vlastiti obrt pod nazivom P&B Hortikultura i izrađivala cvjetne i dekorativne aranžmane za hotele i restorane, izrađivala planove za uređenje eksterijera i interijera hotelskih i restoranskih prostora te pravila skice i troškovnike za uređenje malih vrtova, nadzor i njihovo održavanje. Posebno se bavila analizom ponude ukrasnih biljaka u Nizozemskoj i Italiji te mogućnostima uzgoja ukrasnih biljaka u Hrvatskoj.

Navedene aktivnosti rezultirale su uspostavom vlastitoga hortikulturnog rasadnika 2004. godine u blizini Malinske. Ukupna je površina rasadnika oko 5000 m^2 u što je uključeno veliko parkiralište pred ulazom. Rasadnik se sastoji od otvorenoga proizvodnoga prostora i plastenika, od prodajnoga dijela s malom prodajnom zgradom i od jedne veće gospodarske (radne) zgrade. U rasadnik je uklopljena zbirka bonsai biljaka što čini njegovu cjelinu i daje mu vrijedno i posebno obilježje.

U rasadniku se proizvodi ukrasno drveće listača i četinjača iz više od 20 biljnih rodova, niže ukrasno drveće i grmlje iz oko 90 rodova, palme i

palmolike biljke iz više od10 rodova, penjačice izoko 10 rodova i razne voćke koje pripadaju u 25 rodova te vinova loza.

Ovi podatci dovoljno govore da je ponuda toliko bogata biljnim vrstama da može zadovoljiti potrebe svakog pojedinca. Briga o kvaliteti i zdravstvenoj ispravnosti biljaka na prvom je mjestu pa sve to zajedno privlači mnogobrojne kupce. Drugo je obilježje biljaka u tom rasadniku što svojim izgledom privlače mnogobrojne posjetitelje koji uživaju u ljepoti biljnoga svijeta.

Slika 1. Pogled na bilje na otvorenom, plastenik i zaštitnu mrežu

Stalna zbirka bonsai primjeraka mediteranskih vrsta drveća

Bonsai je japanska riječ koja znači "nastao u posudi". To je tradicionalni japanski uzgoj patuljastoga drveća i grmlja u posudama. Pri tom je prijeko potrebno stalno osiguravati da biljna vrsta vrlo smanjenih dimenzija bude u harmoničnom odnosu prema posudi. Pretpostavlja se da je kultura uzgoja bonsai stara više 1000 godina. Prve vrste u bonsai uzgoju jesu šljiva, trešnja i bor. Bonsai je bio česta tema u slikarstvu i poeziji, a već 100 godina održavaju se i bonsai izložbe. Bonsai je zapravo umijeće izbora, uzgoja i održavanja drveća i grmlja u minijaturnom obliku u njihovom harmoničnom odnosu prema posudama. Da se to može postići govore bonsai stari više od 100 godina (iz Šumarske enciklopedije broj 1).

Općenito uzevši glavna obilježja kultivara u širem smislu jesu da se razmnožavaju u rasadnicima, a uzgajaju u vrtovima ili voćnjacima. Oni ne rastu niti se razmnožavaju spontano u prirodi. Kultivari se u rasadnicima stvaraju da bi se postigle posebne karakteristike poželjne za čovjeka. Među poželjnim karakteristikama najčešće su krupniji i slađi plodovi voćaka, veći

urod, otpornost na štetne abiotske i biotske čimbenike, lijepa boja cvjetova i oblik ukrasnih biljaka. Poželjne karakteristike među koje svakako imaju i bonsai kultivari.

O važnosti bonsai biljaka izdvajamo vrlo poučno mišljenje koje je u pismu potpore Petru Vrgoču za postavu stalne zbirke bonsai primjeraka izrekao prof. dr. sc. M. Obad Šćitaroci (1996). „Kulturu bonsai drveća, izvan postojbine Kine i Japana, nalazimo samo kod najrazvijenijih zemalja bogate kulturne i vrtne tradicije. Izložbe takvih biljaka u svijetu su mjesta okupljanja ljudi svjetskog ugleda s brojnim indirektnim koristima za turistički, znanstveni, umjetnički i ini razvoj svake zemlje. U svim europskim zbirkama u bonsai kulturi se uzgajaju pretežno kineske i japanske vrste ili one koje izvorno ne nalazimo na Mediteranu.“ Petar Vrgoč zarana se počeo baviti uzgojem ukrasnih bonsai kultivara domaćih vrsta drveća, na tome radi i danas, a o svemu se govori u daljnjem tekstu.

Slika 2. Bonsai zbirka

Petar Vrgoč diplomirao je 1987. godine na Šumarskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Stručni rad započeo je 1988. godine u Šumskom gospodarstvu Sisak. Dvije godine kasnije preselio se na Krk. Na Krku je od 1989. do 1992. godine rado u RJ „Hortikultura“, tadašnjega hotelskoga poduzeća „Haludovo“. To je važno razdoblje koje će obilježiti njegovo daljnje stručno opredjeljenje. Naime, on je u tom razdoblju proučavao uzgoj minijaturnoga drveća i na toj temi magistrira 1992. godine na matičnom fakultetu. Od 1993. godine na dalje radio je u šumariji Crikvenica, a od 2005. godine obavlja dužnost upravitelja šumarije Krk (Uprava šuma podružnica Senj). I u razdoblju rada u šumarstvu i dalje je usmjeren na proučavanje i uzgoj bonsai biljaka. Nakon magistriranja slijedi vrlo intenzivan rad na tom polju. Od 1993. do 1996. godine bio je glavni istraživač na projektu koji se odnosio na prikupljanje bonsai biljaka mediteranskih vrsta drveća za stvaranje jedinstvene zbirke. Od 1989. godine stalno radi na postavi bonsai zbirke mediteranskih vrsta drveća, klonova i jedinstvenih biljaka uzgojenih iz hibridnoga sjemena. Ujedno radi na stvaranju novih kultivara i selekciji klonova mediteranskih borova i postavljanju stalne zbirke bonsai primjeraka. Moralnu podršku i poticaj za istraživanja takve vrste, a pogotovo za uspostavu takve stalne bonsai izložbe mediteranskoga drveća dalo mu je sedam znanstvenika - sveučilišnih profesora, od kojih su petorica akademici, članovi HAZU. Općenito svi ti profesori ističu da bi postavljanje stalne zbirke bonsai primjeraka kultiviranih iz naših mediteranskih biljnih vrsta dostojno prezentiralo struku i dalo znatan doprinos prirodnim znanostima. Dapače, istakli su da je vrijednost takve zbirke u tome što je ona originalna i u

svijetu još neviđena. Zbirka nudi domaće vrste drveća u bonsai kulturi koje na jedinstven način mogu pronositi ime Hrvatske, a istovremeno ima znatne turističke učinke. Izložene bonsai biljke svojim habitusom, koloritom i mnogim drugim svojstvima svakom posjetitelju pružaju poseban ugođaj. Da je Petar Vrgoč provodio ispravna istraživanja potvrdio je obranom disertacije 2000. godine na svom matičnom fakultetu. Važnost bonsai biljaka Vrgoč pokazuje na razne načine. S jednim nizozemskim suradnikom radio je na projektu Europske unije na inovaciji, proizvodnji i prodaji vlastitih klonova u druge zemlje. Sudjelovao je na dva međunarodna kongresa i na domaćim skupovima. Objavio je nekoliko znanstvenih i stručnih radova u domaćim i stranim časopisima. Hrvatski prirodoslovni muzej 2004. godine tiskao je Katalog za P&B Bonsai zbirku, a drugo izdanje ponovljeno je 2013. godine. Vrijedno je osvrnuti se na neke zapise u Katalogu. Primjerice tamo je upisano da je mogućnost sinteze bonsaija i ljepote drveća mediterana izazov kome se ne može odoljeti, u zbirci su neke vrste minijaturnoga drveća Mediterana koje nisu viđene u bonsai kulturi itd. Na nekoliko izložbi u Zagrebu i Crikvenici posjetiteljima je pružio mogućnost da vide njegove originalne bonsai biljke. Posebne aktivnosti odnose se na scenarije koje je kao autor i koautor napisao za TV i video filmove. Iznimno je važno da je njegovu ideju uzgoja bonsai biljaka iz mediteranskih vrsta drveća američka TV kuća CNN 1996. godine promovirala emitiranjem kratke reportaže. Svi ti navodi govore da je Petar Vrgoč odabrao ispravan put za svaranje domaćih originalnih bonsai biljaka, ima velik odjek, nailazi na prihvaćanje i postiže priznanja u Hrvatskoj. U jednom dijelu rasadnika smještene su bonsai biljke. To je zbirka vlastito uzgojenih biljaka iz klonova i hibridnoga sjemena mediteranskih vrsta drveća. Većina bonsai primjeraka potječe od kultivara alepskog i crnoga bora. Najstariji primjerci kultivara oblikovani su kao drveće, što zbirku čini jedinstvenom. Petar Vrgoč 1997. godine razvio je kultivare *Pinus halepensis* 'Lucija' i *Pinus nigra* 'Lara'. Probna proizvdnja tih kultivara započela je 2004. godine u Nizozemskoj, kada su i dobili imena. Kultivari su imena dobili po kćerima supružnika Vrgoč. Kultivari alepskoga bora *Pinus halepensis* 'Lucija' i crnoga bora *Pinus nigra* 'Lara' imaju oblik grma ili stabalca kompaktne, malo spljoštene forme. Pupovi, iglice i izbojci izgledaju kao u borova iz kojih su kultivirani, a koji rastu u prirodi. Izbojci su kraći, gušće su obrasli iglicama, u pršljenu je više pupova, pupovi su sitniji, a iglice su malo kraće i uže nego u prirodnorastućih borova. Općenito, ti kultivari posjeduju genetski kontrolirana svojstva, kratke iglice i kratke izbojke te jedinstvenu boju i teksturu iglica i kore. Kreirani su za uzgoj u malim vrtovima, u posudama ili za uzgoj bonsai drveća.

Na temelju zahtjeva za novi kultivar i na temelju testiranja uniformnosti, stabilnosti i originalnosti Europski ured za biljne vrste (Commity Plant Variety Office – CPVO) oba je kultivara 2007. godine zaštitio u Europskoj uniji kao **intelektualno vlasništvo** P&B Bonsai zbirke. Zaštita vrijedi do konca 2037. godine. Takva zaštita znači da oplemenjivač, autor – Petar Vrgoč ima zaštićeno pravo proizvodnje i prodaje neograničenih količina primjeraka svojih kultivara

na području Europske unije. Autor ima pravo da za definirano tržište prenese proizvodnju ili prodaju svojih kultivara ugovorom o ustupanju licencije na drugoga. To je zasigurno u našoj zemlji jedinstven slučaj što se tiče stvaranja i uzgoja bonsai biljaka što je najbolji pokazatelj prave vrijednosti.

Slika 3. Bonsai kultivar *Pinus halepensis* "Lucija"

Slika 4. Bonsai kultivar *Pinus nigra* "Lara"

ZAKLJUČAK

Rasadnik P&B Hortikultura ljubiteljima bilja nudi vrlo velik broj vrsta, njihovih varijeteta i formi za ozelenjavanje okućnica, podizanje živih ograda, biljke za uzgoj na balkonima i u unutrašnjem stambenom prostoru, pa i za uzgoj voćaka i vinove loze. Većina biljnih vrsta u tom rasadniku pripada toplijem klimatu, ali ima i onih koje od prirode rastu u unutrašnjosti, pa mogu biti zadovoljni kupci iz raznih kojih krajeva Hrvatske ili nekih drugih zemalja (mnogi strani turisti zanimaju se za ukrasne i bonsai biljke u ovom rasadniku). Važno je da se na ulazu u rasadnik nalazi omanji zatvoreni prodajni objekt u kojem se može kupiti sjeme raznovrsnih biljaka. K tomu svaki posjetitelj može dobiti informacije i stručne savjete za uzgoj određene biljne vrste. Bonsai zbirka autohtonih mediteranskih vrsta drveća i grmlja daje znatan doprinos znanosti, ekološkom shvaćanju biljaka, a važna je za florističu i turističku promidžbu naše zemlje, struke i stručnjaka. Zbirka je pobudila zanimanje i izvan Hrvatske, napose u Nizozemskoj, a ona u Europi prednjači sličnim inovacijama i postavlja standarde za proizvodnju i prodaju ukrasnoga bilja diljem svijeta. Iz toga proizlazi da je Petar Vrgoč, odnosno negova cijela obitelj, stvorenim i uzgojenim bonsai kultivarima promovirao hrvatsko autohtono drveće (borovi, smreke, bjelograbić, crni jasen i dr.), i to bonsai oblicima koji do tada nisu bili poznati u svijetu ili su se rijetko uzgajali. Zato postignuti rezultati imaju nacionalno obilježje jer promiču hrvatsko znanje u svijetu, a uzgajane biljke kao posebnosti dospijevaju izvan granica Hrvatske, čime se također širi znanje o našoj domaćoj flori. U tome bonsai kultivari imaju znanstvenu, praktičnu, dekorativnu i likovnu važnost. U zbirci se nalaze

kultivari za različitih uzgojnih oblika za hortikulturu, za uzgoj na otvorenom i u zarvorenom prostoru.Velik izbor ukrasnih biljaka i bonsai kultivara u rasadniku P&B Hortikultura osigurava svim zainteresiranim sve potrebno za daljnji uzgoj istih. Svojom ljepotom plijene pažnju posjetitelja bez obzira na to iz kojega dijela svijeta dolaze. Sudonici stručne ekskurzije u prvi su čas bili ugodno iznenađeni, zatim su sa zanimanjem razgledali biljke, a pojedinci su podlegli i strasti kupovanja prekrasnih primjeraka.

P&B Hortikultura toliko je zanimljiv da ga godišnje posjeti oko 30 000 ljudi, što je, također, svojevrsna rijetkost. Uzevši sve u obzir, mislim, savjetujem i predlažem da obitelj Vrgoč za svoje posjetitelje ustroji "Knjigu dojmova" jer vjerujem da bi posjetitelji svojim zapisima stvorili gradivo svima nama za učenje i budući još bolji rad. U svakom slučaju na uspjesima Blaženki, Petru, Luciji i Lari Vrgoč čestitam, dajem im punu podršku i vjerujem u njihov daljnji napredak.

Stručni rad